

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра теорії і методики природничо-математичних дисциплін початкової
освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від 17.10.2018 р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ

«ПРИРОДОЗНАВСТВО» ТА «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»

підготовки бакалаврів
галузі знань 01 «Освіта»
спеціальності 013 «Початкова освіта»
освітньої програми «Початкова освіта»

Програма нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» для підготовки бакалаврів галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 013 «Початкова освіта» освітньої програми «Початкова освіта» – від 12 вересня 2018 р. – 14 с.

Розробник: Рославець Р.М., доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент: Пріма Р.М. зав. каф. теорії і методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти, доктор педагогічних наук, професор .

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри теорії і методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти протокол № 2 від 12. 09. 2018 р.

Завідувач кафедри: _____ (проф. Пріма Р.М.)

Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією педагогічного факультету
протокол № 2 від 12.09. 2018 р.

Голова науково-методичної
комісії педагогічного факультету _____ доц. Антонюк В.З.

Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету
протокол № ____ від ____. ____ . 2018 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(Заочна форма навчання)

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	01 «Освіта» спеціальності 013 «Початкова освіта»	Нормативна
Кількість кредитів: 5	бакалавр	Рік підготовки 2
Змістових модулів: 1		Семестр 3
ІНДЗ: немає		Лекції 10 год.
Загальна кількість годин 150		Практичні роботи 8 год.
Аудиторних: 18 год.		Самостійна робота 114 год.
		.Консультації 18 год.
	Форма контролю:екзамен	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни є викладання предмета, процес навчання, встановлення зв'язків та взаємної обумовленості явищ у цьому процесі, вивчення й узагальнення досвіду викладання природознавства та суспільствознавства, засвоєння учнями знань з природознавства та суспільствознавства, є особистісний розвиток учня, формування його соціальної і життєвої компетентностей на основі поетапного засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює загальнолюдські, загальнокультурні і національні цінності, соціальні норми, громадянську активність, практику прийнятої в суспільстві поведінки, толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій, різних точок зору.

Основними завданнями вивчення дисципліни є освітні та виховні завдання, формування життєвих, соціальних, громадянських компетентностей молодших школярів у їх ставленні до природи, суспільства, інших людей і самих себе, а також найважливіших людських якостей, необхідних у власному житті, в різних сферах діяльності й співіснуванні з іншими живими істотами; виховання гуманної, соціально активної особистості, яка усвідомлює свою належність до різних елементів етносоціального й соціально-культурного середовища, здатної розуміти значення життя як найвищої цінності; усвідомлювати переваги чеснот, норм, установок та якостей, притаманних громадянину демократичного суспільства; оволодіння способами діяльності і моделями поведінки, які відповідають чинному законодавству України, враховують інтереси і потреби громадян, передбачають повагу і взаєморозуміння між людьми; розвиток навичок взаємодії у сім'ї, колективі, суспільстві через активне спілкування з соціальним оточенням, накопичення досвіду комунікативної діяльності, толерантної поведінки, співпереживання і солідарності з іншими людьми; формування основ споживчої культури, вміння самостійно прийняти рішення щодо власної поведінки у різноманітних життєвих ситуаціях тощо.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові науково-педагогічні теорії, використовуючи здобуті знання; здатність до креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі початкової освіти; здатність до наукового аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів; здатність формулювати педагогічно-наукову задачу, для її вирішення використавши потрібну інформацію та методологію для досягнення обґрунтованого висновку. здатність показати знання та розуміння розділів методики викладання освітніх галузей: організація навчально-виховного процесу із застосуванням наочності; методи навчання, форми навчання, організація природоохоронної діяльності та екологічного виховання; здатність добирати ефективні прийоми організації пізнавальної діяльності молодших школярів у рамках сучасних освітніх технологій щодо навчання природознавства та предмету «Я у світі»; здатність складати структурно-логічні схеми та конспекти уроків певного розділу методики викладання природознавства та суспільствознавства; здатність обирати оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у процесі засвоєння учнями знань та ціннісних орієнтирів природознавства та суспільствознавства; вміння показати методику організації і проведення уроків всіх типів, розробляти їх; організовувати природоохоронну та творчу діяльність молодших школярів у межах природознавства та суспільствознавства; розрізняти справжні духовні цінності людства від їх підробок та антиподій; використовувати педагогічні технології розвитку та сприяти становленню різних способів мислення.

II. Фахові: аналізувати сучасні освітні технології: сутність, завдання, класифікація, практична значущість; історію педагогічних інновацій в Україні; різні підходи до класифікації методів і форм організації навчання; сучасні підходи до організації різних видів

занять; проводити самостійно-пошукову роботу; ставити навчальні цілі та вибирати сучасні методи навчання; використовувати інформаційно-презентативні, самостійно-пошукові, та інші методи навчання; використовуючи навчальні технології; вміння переносити знання у власний педагогічний досвід; толерантно висловлювати власну соціальну позицію та встановлювати гармонійні відносини між особистістю, природою і суспільством володіти методикою організації і проведення всіх типів уроків з «Природознавства» та «Я у світі».

Міждисциплінарні зв'язки: Курс об'єктивно має міжпредметний характер, тому в його конструюванні забезпечено самостійне значення, оригінальний зміст, який не дублює соціального й науково-пізнавального матеріалу інших навчальних предметів. Водночас він є ядром виховного впливу на особистість дитини і органічно пов'язаний з системою знань, які передбачені іншими предметами, програмою позакласної діяльності, що забезпечить різнобічність та перспективність навчання, виховання і розвитку молодших школярів.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек	Прак тичні	Лаб. роб.	Сам. роб	Консул.
Змістовий модуль 1. Особливості навчально-виховного процесу з курсу суспільствознавства						
Тема 1. Формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до викладання предметів «Природознавство» та «Я у світі». Формування екологічного та економічного мислення, патріотичного та морального виховання		2	2	—	20	6
Тема 2 Принципи відбору і структурування навчального матеріалу з природознавства та суспільствознавства в початковій школі		2	2	—	30	2
Тема 3. Методи та методичні прийоми вивчення на уроках «Природознавства» та «Я у світі». Класифікація методів навчання		2	2	—	20	4
Тема 4. Форми організації навчально-виховного процесу. Урок, позакласна та позаурочна робота.		2	2	—	30	4
Тема 5. Матеріальна база навчання освітніх галузей «Природознавство» «Суспільствознавство».		2	—	—	14	2
Всього годин:150	150	10	8		114	18

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Обґрунтування доцільності поєднання в курсі «Я у світі» елементів громадянської освіти та природознавства.
2. Особливості викладання природознавства та суспільствознавства молодшим школярам.
3. Використання гри та цікавих матеріалів під час вивчення предмету «Я у світі» та «Природознавство».
4. Нетрадиційні уроки з предмету «Я у світі».

- 5.Реалізація сезонного принципу навчання у процесі вивчення курсу природознавства.
- 6.Типові помилки молодших школярів при засвоєнні уявлень предметів та явищ природи.
- 7.Визначення доцільності застосування ігри та її елементів під час вивчення курсу «Я у світі»
- 8.Загадки – засіб активізації пізнавальних інтересів молодших школярів з освітніх галузей
- 9.Ігрові завдання до курсу»Я у світі» та «Природознавство».
- 10.Історичний розвиток методики викладання курсу «Я у світі».
- 11.Реалізація краснавчочого компонента у курсі «Природознавство». Методика формування краснавчочих понять
- 12.Державний стандарт освітньої галузі «Суспільствознавство». Система знань про «Я у світі» в початковій школі у 3, 4 класах як основа формування науково-природничої картини світу.
- 13.К.Д. Ушинський про вивчення природи в початковій школі.
- 14.Система О.Я. Герда по ознайомленню молодших школярів з природою.
- 15.В.О. Сухомлинський про значення природничого навчання в початковій школі.
- 16.Короткий змістовний аналіз підручників К.Д.Ушинського «Дитячий світ» та «Рідне слово».
- 17.Методика використання натуральних, образотворчих, аудіовізуальних наочних посібників. Навчально-дослідна ділянка, її влаштування і утримання. Географічний майданчик, його влаштування і оснащення.
- 18.Методика вивчення змістовної лінії «Роль спілкування в житті людини».
19. Культура України як складова частина загальної культури. Формування культури особистості молодшого школяра
- 20.Інноваційні підходи до вивчення теми «Людина як особистість. Людина серед людей».
- 21.Інноваційні підходи до вивчення теми «Людина, природа, суспільство».
- 22.Використання гри та цікавих матеріалів під час вивчення предмету «Я у світі».
- 23.Методика подолання неуспішності молодших школярів у процесі вивчення природничих понять на уроках «Я у світі» та «Природознавство».
- 24.Методика розробки проектів у процесі вивчення у процесі вивчення курсу»Я у світі».
- 25.Використання особистісно-орієнтованих технологій у галузі «Я у світі»
- 26.Використання науково-дослідницьких технологій в галузі «Я у світі» в початковій школі у 3-4 класах.
- 27.Питання громадянської освіти в 1-4 класах.
- 28.Погляди сучасних науковців на доцільність та недоцільність застосування тестування при перевірці знань, умінь і навичок молодших школярів з предмету «Я у світі».
- 29.Погляди сучасних науковців на доцільність викладання «Суспільствознавства» та «Природознавства» в молодших класах
- 30.Система дослідів та практичних робіт на уроках природничого циклу.
- 31.Ігрова діяльність на уроках як засіб розвитку пізнавальних інтересів.
- 32.Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з курсу «Я у світі».
- 33.Інтерактивні методи навчання «Суспільствознавству». Основні теоретичні положення, особливості методики. Технологія взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку.
- 34.Інноваційні методи навчання «Суспільствознавству». Основні теоретичні положення, особливості методики. Технологія взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку.
- 35.Особливості використання дидактичних ігор на різних етапах уроку природознавства. Функції ігрової діяльності на уроках суспільствознавства.
- 36.Розвиток критичного мислення на уроках « Суспільствознавства». Технології

проектного навчання.

37. Підбір і використання на уроках суспільствознавства та природознавства популярної дитячої літератури. Скласти список авторів та започаткувати створення власної бібліотеки.

38. Відмінність між проблемним методом та методом проектів. Розкрити, на вашу думку, доцільність застосування методів під час вивчення курсу «Я у світі».

39. Складіть тестові завдання до будь-якої теми з розділу «Людина – живий організм» (3 клас)

40. Погляди сучасних науковців на доцільність та недоцільність застосування тестування при перевірці знань, умінь і навичок молодших школярів з предмету «Я у світі».

41. Розкрийте сутність проблемного методу навчання.

42. Обґрунтуйте доцільність застосування проблемного методу на уроках з курсу «Я у світі». Опрацювання теоретичного матеріалу щодо системи розвивального навчання в галузі «Суспільствознавства.»

43. Визначте відмінності між науково-дослідницьким методом та проблемним з курсу «Я у світі».

44. Розкрийте ефективність застосування демонстраційних та фронтальних дослідів у проблемному викладанні матеріалу з курсу «Я у світі».

45. Розробити план фенологічної екскурсії. Простежте за кольором осіннього листя та доберіть дієслова, що влучно передають характер руху листя під час листопаду (можливі варіанти: летить, падає, кружляє, пурхає, лине, миготить та ін.). Складіть оповідання, що починається словами: «Про що мені розповів осінній листочок»

46. Використайте рослинний матеріал, що зібраний під час екскурсії для складання композиції. Доберіть назви.

47. Розробити відповідно до структури інтерактивного уроку модель уроку до теми «Розвиток людини протягом життя».

48. Побудуйте диференційовані завдання для весняних спостережень у природі для дітей з різним рівнем розвитку і підготовки

49. За яких умов навчальна проблемна ситуація перетворюється в навчальну проблему? На прикладі змісту теми «Людина в суспільстві» покажіть це.

50. Побудуйте репродуктивну бесіду. Назвіть види запитань у цій бесіді. Поясніть яких вимог слід дотримуватися під час їх побудови. Обґрунтуйте доцільність вибору репродуктивної бесіди в конкретній ситуації. «Україна – незалежна держава».

51. Побудуйте евристичну бесіду двома способами. Назвіть прийом, використаний для створення проблемної ситуації. Прокоментуйте методику організації евристичної бесіди. Вкажіть на різницю між двома способами її організації. На матеріалі теми «Людина. Людина – як частина природи і суспільства».

52. Побудуйте проблемний виклад. Обґрунтуйте можливість і доцільність вибору цього методу навчання в конкретній ситуації. В чому полягає специфіка знань, якими повинні оволодіти молодші школярі під час використання проблемного викладу?

53. Розробіть методику творчого досліду, який виконуватиметься з різною мірою самостійності учнів. На матеріалі теми Громадяни України. Права й обов'язки громадян.

54. Розробіть методику виконання учнями творчої практичної роботи з різною мірою їх самостійності. Чим відрізняється методика евристичної та дослідницької практичних робіт?

55. Назвіть послідовність роботи (етапи) з термінами під час формування природознавчих понять. Розкрийте суть і методику організації кожного етапу на прикладі поняття Символи держави: герб, прапор, гімн, їх значення.

55. Побудуйте завдання для окремих тем курсу природознавства які вимагають різного рівня пізнавальної самостійності школярів. Вкажіть способи педагогічного керівництва кожним.

56. Яке значення має мотивація домашньої роботи з «Суспільствознавства» курсу для успішного виконання її учнями? Назвіть основні прийоми її забезпечення у процесі навчання природознавства. Наведіть приклад.

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль Мак. к-ть — 40 балів				Модульний контроль Мак. к-ть — 60	Загальна кількість балів
ЗМ1				МК	
П	П	П	П	60	
10	10	10	10		100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» і «Суспільствознавство».
2. Принципи відбору і послідовності вивчення навчального матеріалу з природознавства в початковій школі.
3. Класифікація природничих понять у природознавстві. Методика формування найпростіших природничих понять.
4. Методологічні основи методики викладання природознавства і методи наукового дослідження.
5. Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.
6. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство». Особливості змістового забезпечення освітньої галузі «Природознавство».
7. Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства: урок, позаурочна та позакласна робота. Урок – основна форма навчально-виховної роботи в початковій школі.
8. Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства.
9. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.
10. Організація позаурочної роботи учнів з природознавства, її виховна роль і природоохоронна спрямованість.
11. Особливості проведення однопредметних та однотемних уроків в малокомплектній школі.
12. Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.
13. Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.
14. Взаємозв'язок урочної і позаурочної роботи з природознавства.
15. Позакласна робота з природознавства та її навчально-виховне значення.
16. Інтегрований підхід до навчання природознавства у початковій школі.

- 17.Реалізація індивідуального та диференційованого підходу до вивчення природознавства у малокомплектній школі.
- 18.Становлення методики викладання природознавства як педагогічної науки, її зв'язок з методикою викладання.
- 19.Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства з дисциплінами початкової школи.
- 20.Екологічне виховання молодших школярів. Актуальні питання охорони природи при вивченні природознавства.
- 21.Роль інтеграції у підвищенні якості проведення уроків природознавства.
- 22.Особливості розвивального навчання. Розвивальний зміст природознавчої освіти.
- 23.Особливості викладання природознавства в сільській школі.
- 24.Самостійна робота на уроках природознавства учнів як засіб розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.
- 25.Формування пізнавального інтересу учнів на уроках природознавства.
- 26.Організація самостійної роботи на уроках природознавства малокомплектній школі.
- 27.Формування найпростіших понять, первинних узагальнень у курсі природознавства.
- 28.Зміст, методи проведення та форми організації позакласної роботи.
- 29.Зв'язок методики викладання природознавства з іншими науками.
- 30.Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».
- 31.Словесні методи навчання природознавству, їх характеристика.
- 32.Організація фенологічних спостережень в природі. Методика ведення календаря природи та щоденника спостережень.
- 33.Спостереження – провідний метод вивчення природи в початкових класах. Ведення спостережень за неживою та живою природою.
- 34.Характеристика засобів наочності. Комплексне застосування засобів наочності в навчанні природознавству
- 35.Диференціація та індивідуалізація на уроках природознавства.
- 36.Мультимедійні та технічні засоби навчання та методика їх використання у процесі вивчення природознавства.
- 37.Міжпредметні зв'язки природознавства з дисциплінами середньої школи.
- 38.Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання.
- 39.Самостійна робота учнів у процесі вивчення природознавства.
- 40.Основні типи уроків з природознавства у початковій школі.
- 41.Здійснення міжпредметних зв'язків на уроках природознавства, образотворчого мистецтва та трудового навчання.
- 42.Роль довкілля в естетичному вихованні дітей.
- 43.Практичні методи навчання природознавству, їх характеристика.
- 44.Здійснення природознавчого підходу у навчанні природознавству учнів початкової школи.
- 45.Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.
- 46.Використання місцевого матеріалу на уроках природознавства.
- 47.Специфіка організації роботи дітей з підручником, щоденником спостережень.
- 48.Організація дослідницької роботи на шкільній навчально-дослідній ділянці і в куточку живої природи.
- 49.Ігрова діяльність у процесі вивчення природознавства.
- 50.Проблеми охорони природи у процесі вивчення природознавства.
- 51.Використання матеріалу з валеології у процесі вивчення природознавства.
- 52.Літні завдання як один із видів позаурочної роботи.
- 53.Роль домашніх завдань в оволодінні молодшими школярами навичками самостійної роботи.
- 54.Використання усної народної творчості у процесі вивчення природознавства.

55. Основні вимоги до підбору матеріалу для куточка живої природи.
56. Формування в учнів початкової школи географічних понять.
57. Формування в учнів початкової школи біологічних понять.
58. Комбінований урок: структура, методика проведення.
59. Урок-екскурсія: структура, методика проведення.
60. Предметний урок: структура, методика проведення.
61. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.
62. Розповідь: роль у вивченні природознавства; методичні вимоги.
63. Бесіда на уроках природознавства: види бесід; вимоги до постановки запитань; застосування різних видів бесід.
64. Аналіз природничого матеріалу у 1-му класі.
65. Урок засвоєння нових знань: структура та методика проведення.
66. Нестандартні уроки з природознавства.
67. Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді.
68. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліді з ґрунтом у початковій школі на уроках природознавства
69. Аналіз природничого матеріалу у 3-му класі.
70. Домашнє завдання як один з видів позаурочних занять. Види домашнього завдання.
71. Предметний урок, його значення і структура.
72. Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.
73. Особливості організації роботи з приладами.
74. Куточок живої природи у початковій школі. Його оснащення та значення.
75. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліді з водою у початковій школі на уроках природознавства.
76. Методика проведення практичної роботи з термометром.
77. Методика формування понять про диких і свійських тварин.
78. Методика формування понять про органи рослин. /Фрагмент уроку/
79. Аналіз природничого матеріалу у 4-му класі.
80. Методика роботи з підручником, щоденником спостережень у процесі вивчення природознавства
81. Методика формування поняття «форма земної поверхні».
82. Письмова перевірка знань і вмінь учнів з природознавства: види, методика проведення.
83. Методика проведення експериментальної перевірки знань і вмінь учнів з природознавства.
84. Методика проведення практичної роботи з компасом у процесі вивчення природознавства.
85. Методика формування поняття «природне угруповання» у процесі вивчення природознавства.
86. Методика формування поняття «корисні копалини» у процесі вивчення природознавства.
87. Методика формування поняття «природна зона» у процесі вивчення природознавства.
88. Методика організації підведення підсумків спостережень, проведених молодшими школярами за сезон.
89. Інноваційні технології вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство».
90. Особливості розвивального навчання на уроках освітніх галузей «Природознавство». та «Суспільствознавство»

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

8.1. Основна література до навчальної дисципліни

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах. – К. : Веселка, 1998. – 246 с.
2. Байбара Т. Орієнтоване планування уроків з курсу Природознавство на I семестр (3-4 класи) // Початкова школа. – 2006. – №9. – С. 21-25.
3. Бібік Н.М. Я у світі. 3 клас: підручник для загальноосвіт. навч. закл. / Н.М. Бібік. – Х.: Вид.група «Основа», 2013. – 160 с.: іл.
4. Бібік Н., Коваль Н. Календарне планування уроків з курсу Природознавство. // Початкова школа. – 2002. – №9.
5. Бібік Н., Коваль Н. Орієнтовне планування уроків з курсу природознавства на I семестр (1-2 класи) // Початкова школа. – 2016. – №9. – С. 18-20.
6. Будна Н.О. Уроки з курсу "Я і природа" (4клас): Посіб. Для вчит. – Тернопіль: Богдан, 2009. – 152 с.
7. Гільберг Т.Г., Сак Т.В. Природознавство: підруч. Для загальноосвітніх навч. закл.: 2-й кл. – К.: Генеза, 2013. 112 с.
8. Грущинська І.О. Природознавство: Підручник для 2-го класу: [для загальноосвітніх навч. закл.] / Ірина Василівна Грущинська. – К. : дім "Освіта", 2013. – 158 с.
9. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2017. – №1. – С. 28-52.
10. Жаркова І., Мечник Л., Жук М. Я і суспільство. Я і природа. Зошит для 4 класу. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. – 96 с.
11. Кириленко С., Косарева Н. Авторська програма виховної роботи з учнями 1-4 кл. «Паростки надії» // Початкова школа. – 2010. – №2. – С. 47-49.
12. Ковинько Л.В. Комплект «Зелений дом» для початкових класів // Начальна школа. – 2006. – №9. – С. 71-75.
13. Нарочна Л.К. Методика викладання природознавства: Навч посіб. / Л.К. Нарочна, Г.В. Ковальчук, К.Д. Гончарова. – К. : Вища школа, 1990. – 302 с.
14. Подзоров В.И. Природоведение с методикой природоведения. Практикум. – К. : Вища школа. – 1989. – 88 с.
15. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. – К. : Початкова школа, 2018.
16. Рідний край. Уроки в 4-му класі. Посіб. для вчителя. Вид. 2-ге пер. і доп. // Під ред. С.В. Курдидик. – Львів, 1996. – 160 с.
17. Сіданіч І. Методичні рекомендації до навчального курсу «Природознавства» // Початкова школа. – 2012. – №5.
18. Тестові завдання з природознавства // БВПШ. – 2014. – №6. – червень.
19. Увійди в природу другом // БВПШ. – 2003. – №6. – червень.
20. Форощук О.О., Форощук Н.Є. Природознавство для початкових класів: Навч. посіб. – К.: Фенікс, 1999. – 348 с.
21. Хитяєва Л.П. Природоведение. Планы-конспекты уроков. 3 кл. –Харьков: Ранок, 2010. – 14 с.
22. Громадянська освіта. Природознавство). 3 клас: Плани-конспектів уроків / Н.В.Діптан, Л.П. Хитяєва. – Харків: Веста «Ранок», 2014. – 336 с.

8.2. Додаткова література до навчальної дисципліни

1. Амосова М.Н. Славная осень // Начальная школа. – 2006. – №9. – С. 78-80.
2. Байбара Т. Дослід у процесі навчання природознавства // Поч.школа. – 2006. – №1.
3. Балашова С. «Природознавство». 1 клас // Поч. шк. – 2013. – №5. – С. 36-37.

4. Водолазська Т. Методи пізнання свого довкілля вибирають діти // Поч. шк. – 2015. – № 3. – С.38-40.
5. Городецька А. Засідання екологічного клубу «Лісовичок» // Початкова школа. – 2012. – №7. – С. 32-35.
- 6.Глива Л.К. Урок з інтегрованого курсу «Людина і світ» // Початкова школа. – 2010. – № 2. – С. 16-19.
- 7.Гриненко К. Підсумковий урок з природознавства в 4 класі // Поч. шк. – 2013. – №3.
- 8.Грушинська І. Вивчаємо свійських тварин // Початкова школа. – 2012. – №2.
- 9.Грушинська І. Розв'язання тестових та ситуативних завдань на уроках з курсу «Я у світі» // Початкова школа. – 2013. – №10. – С. 21-24.
10. Грушинська І. Реалізація сезонного принципу навчання у процесі вивчення курсу «Я у світі» // Початкова школа. – 2014. – №4.
11. Гуменко Є. Дари природи // Початкова школа. – 2006. – №8. – С. 51-53.
- 12.Заперченко Н. Цікаві завдання з природознавства // Початкова школа. – 2016. – №1. – С. 26-28.
- 13.Заушникова І. З досвіду роботи за підручником «Я у світі» для 2 класу // Початкова школа. – 2014. – №5.
- 14.Коваль Н. Методика розробки проектів у процесі вивчення курсу «Я у світі» в 2 класі // Початкова школа. – 2013. – №10.
- 15.Мельник Л. Тестові завдання з природознавства для 4 класу // Початкова школа. – 2003. – №11.
16. Метод проектів у початковій школі // Упоряд. О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – К. : Шк. Світ, 2007.
- 17.Мяцова В.И. Краеведческий материал как средство художественно-творческого развития учащихся // Начальная школа. – 2006. – №7. – С. 83-86.
- 18.Сак Т. Як подолати стійку неуспішність у процесі вивчення природничих понять // Початкова школа. – 2013. – №2.
- 19.Юрович В. Нестандартні уроки як засіб підвищення ефективності навчання в курсі «Я у світі» // Початкова школа. – 2014. – №6. – С. 22-26
20. Я досліджую світ 1 клас. / Ірина Жаркова. Підручник для Нової української школи. – 2018 <https://pp-books.com.ua/uploads/Books...> <https://pp-books.com.ua>